

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՉՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Քիմիայի և կենսաբանության

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Ղազարյան Արմինե Հրաչյանի /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 12

« 25 » Հունվար 2024թ.

ՔԿ/թ - 238 ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասից դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴՈՒԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 011401.00.6 ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

/դասից, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

011401.01.6 ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

/դասից կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԲԱԿԱԼԱՎՐ

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝

ՔԻՄԻԱՅԻ և ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝

ԱՌԿԱ

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ

4-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ

Դասախոս (ներ)՝

Գագիկ Թաղիսովյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե/ներ tadgag@rambler.ru

Վանաձոր- 2024թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում ..... Ошибка! Закладка не определена.
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները..... Ошибка! Закладка не определена.
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/ ..... Ошибка! Закладка не определена.
4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունքները և կամ կոմպետենցիաները ..... Ошибка! Закладка не определена.
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում բատ աշխատաշուկայի պահանջների ..... Ошибка! Закладка не определена.
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը ..... Ошибка! Закладка не определена.
7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները ..... Ошибка! Закладка не определена.
8. Դասավանդման մեթոդներ ..... Ошибка! Закладка не определена.
9. Ուսումնառության մեթոդներ ..... Ошибка! Закладка не определена.
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների..... Ошибка! Закладка не определена.
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....Ошибка! Закладка не определена.
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ..... Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ.....Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ ..... Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ ...Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ ....Ошибка! Закладка не определена.
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում..... 29
14. Գնահատում ..... Ошибка! Закладка не определена.
  - 14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներ .....Ошибка! Закладка не определена.
  - 14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում..... Ошибка! Закладка не определена.

14.3.	Հարցաշար	Օшибկա! Закладка не определена.
14.4.	Գնահատման չափանիշները.....	Օшибկա! Закладка не определена.
	ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՉ	36

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

Կենսաշխարհագրությունը դասընթաց է, որը համակողմանիորեն ուսումնասիրում է օրգանական կյանքի աշխարհագրական տարածման օրինաչափությունները: Այն կապված է ֆիզիկական աշխարհագրության, կլիմայագիտության, հողագիտության, ջրաբանության, լանդշաֆտագիտության հետ և իր ուսումնասիրություններում օգտագործում է այդ գիտությունների մեթոդները:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

Դասընթացի նպատակն է սովորողին զինել ֆլորայի և ֆաունայի աշխարհագրական բաշխման վերաբերյալ գիտելիքներով և հետազոտման մեթոդներով:

Այդ առարկայի ուսուցումը հիմք է հանդիսանում ինչպես գիտելիքների ձեռք բերման, այնպես էլ հետազայում, դասավանդվող որոշ առարկաների լուսաբանման համար: Այն ընդլայնում է ուսուցչի գիտելիքները կենդանի օրգանիզմների արեալների, բուսական ֆորմացիաների, արտաքին միջավայրի մասին, օգնում է ընկալել նրանց փոխազդեցությունը : Նպաստում է հիմնական կրթական ծրագրերում խնդիրների իրականացմանը:

Կենսաշխարհագրություն առարկայի նպատակն է կայուն և խորը գիտելիքներով, նախաձեռնող, հմուտ և ժամանակակից շուկայական հարաբերությունները պատկերացնող մանկավարժ պատրաստելը, որը պետք է ունենա կայուն և խորը գիտելիքներ:

Կենսաշխարհագրությանը ներկայացվող պահանջները բխում են առարկայական ծրագրից, որտեղ ըստ ծրագրի, ուսանողները և աշակերտները պետք է յուրացնեն տեղախմբի, կենսահամակեցության , կենսաերկրահամակեցության, էկոհամակարգի, կենսոլորտի կառուցվածքը, արեալը և առանձին տարրերի դերն ու նշանակությունը, գաղափար կազմեն օրգանիզմների վարքի, կենսագործունեության ,նրանց ֆունկցիաների մասին :

2.1. Դասընթացի խնդիրներն են ուսանողներին տալ տեսական գիտելիքներ և գործնական հմտություններ .

□ Անհատական կրթական պրոցեսում առարկայի ուսուցումը ուսանողին գիտելիքներ է տալիս ճանաչելու բոլոր կենդանիները, նրանց վարքագիծը, հասկանալ օրգանիզմների հարմարվածությունը միջավայրի պայմանների նկատմամբ, պատկերացնելու կենսագործունեության առանձնահատկությունները և ֆունկցիոնալ կապը: Միաժամանակ պատկերացնելու կենդանի օրգանիզմների տարածվածությունը, բազմազանությունը, բազմաձևությունը, տեղական ֆորմացիաների կառուցվածքը, երկրացենոզները, կենսացենոզները, տեղախմբերը:

Առարկան կարևոր նշանակություն ունի շրջանավարտների աշխատանքային պահանջների առումով, համաձայն ՀԿԾ-ի սահմանած իրազեկությունների:Կենսաշխարհագրություն առարկան կօգնի

---

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

դպրոցում, որով ավելի են կարևորվում աշխարհագրության ուսուցիչի գիտելիքների նշանակությունը, քանի որ ուսուցիչն իր գիտելիքները ուսումնառության պրոցեսում փոխանցում է աշակերտներին: Այս տեսակետից Կենսաաշխարհագրություն առարկայի իմացությունը շատ կարևոր է: Այն ժամանակակից մեթոդներով և ձևերով մանկավարժական վարպետությամբ աշակերտների փոխանցելու համար: Կենսաաշխարհագրություն առարկայից ուսուցիչների բարձր գիտելիքները օգնում են աշակերտների մեջ սեր ձևավորելու դեպի բնությունը, ճանաչելով օրգանիզմները, , նրանց տարածվածությունը ,հմտություններ է ձևավորվում աշակերտի մոտ բույսերը, կենդանիները պահպանելու տեսակետից:

Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/. . . . .

«Կենսաաշխարհագրություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների իմացությունը ընդհանուր և պատմական երկրաբանության, ընդհանուր ջրաբանության, ընդհանուր գեոմորֆոլոգիայի, ընդհանուր օդերևութաբանության և կիմիայագիտության և ընդհանուր երկրագիտության դասընթացներից ուսումնասիրման գիտելիքների, Էկոլոգիայի հիմունքներ, հայաստանի բնության և պատմության հուշարձանների, Հայաստանի պատմության դասընթացներում ստացած գիտելիքները:

Դասընթացի ուսումնասիրման ժամանակ ստացած գիտելիքները ուսանողներին անհրաժեշտ կլինեն հետագա մասնագիտական դասընթացների ուսումնասիրման ժամանակ, ինչպես նաև կուրսային և ավարտական աշխատանքների կատարման ժամանակ:

3. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և /կամ կոմպետենցիաները.

«Կենսաաշխարհագրություն» դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում ուսանողը պետք է գիտելիքներ ունենա.

- արելաների մասին, բնության, նրա բաղադրիչների մասին
- Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները
- Ֆլորայի մասին, ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.

- ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում,
  - նպաստել ազգաբնակչության էկոլոգիական կրթության և իրազեկության բարձրացմանը:
- Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում **ուսանողը պետք է տիրապետի**.

-բուսաբանական, կենդանաբանական, բնապահպանական, գիտածանաշողական, մշակութային արժեքներին,

-բուսաբանության և կենդանաբանության տարածական բաշխման սկզբունքների մասին

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կրերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)

ԳՎ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,

ԳՎ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,

ԳՎ9 խնդիրների լուծում,

ԳՎ10 որոշումների ընդունում:

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)

- ՀԳԿ1** գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
- ՀԳԿ2** հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
- ՀԳԿ3** սովորելու ունակություն,
- ՀԳԿ8** ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

(Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

- 4. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.**

«Կենսաշխարհագրություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել ֆիզիկաշխարհագրական, բուսաբանական հետազոտական գործունեության ընթացքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և բուսաբանության, կենդանաբանության և բնական աշխարհագրության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

- 5. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը**

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ/120 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	26
Գործնական աշխատանք	12
Սեմինար պարապմունք	
Լաբորատոր աշխատանք	14
Ինքնուրույն աշխատանք	68
Ընդամենը	120

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

Ստուգման ձեր (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ համրազումարային քննություն)	Ստուգարք
---	----------

6. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴ .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
  - **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական դեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, խնտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ուսուցությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տվյալ հարցերին:
  - **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական դեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական դեկավարության:
- Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵:
- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էռույթունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
  - **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
  - **Էսուե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
  - **Կոոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձեր բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացնել կատարել:

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացնել կատարել:

խմբային աշխատանքի հետ:

- **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարրերի հարցերի վերլուծության կարողությունը:
  - **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնածանաշողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջն, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
  - **Հարցի նախապատրաստման մոդել** – կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
  - **Բնրնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
  - **Աշխատանքային տեսող** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
  - **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
  - **Հարցագրուց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ գրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հատակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կրնկրետ թեմայի, հարցի վերլուծություն, գործարար խաղեր. . . .
7. **Դասավանդման մեթոդներն են⁶ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, թեմատիկ սեմինար, սեմինար-քանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր. . . .**
  8. **Ուսումնառության մեթոդներն են⁷ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում. . . .**

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

9. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		Դասմասնություն	Արդյունակություն	Վրականագույն	Մասնակիություն	Դաշտավայր
1	Կենսաշխարհագրություն առարկան, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդները	2				8
2	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	6		2	2	10
3	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	4		4	2	10
4	Երկրագնդի բուսական զոնաները	6		4	4	10
5	Ինտրազոնալ բուսականություն	2		2	4	20
6	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական շրջանացումը	6		4	2	10
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		26		16	14	68

10. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Ա.Գ. Գասպարյան,, Բույսերի աշխարհագրություն,,	1986
2.	Հայկական ՍՍՀ ֆիզիկական աշխարհագրություն	1975
3.	Թախտաջան Հայաստանի ֆլորան	1965
4.		
5.		
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Հ. Այվազյան Հայաստանի բնաշխարհ	2006
2.	В.И. Вернадский,, Биосфера,, М; 1967 ; „Живое вещество,, м;	1978;
3.	П. Фарб „Популярная экология,, М;;	1971
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղյուրներ (ԷԱ)		
1.	Համացանց	
2.	Էլեկտրոնային տարրերակներ	

11. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

11.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	Կենսաշխարհագրություն առարկան, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդները	Կենսաշխարհագրությունը որպես գիտություն, ուսումնասիրման օբյեկտը, խնդիրները, մեթոդները կապը երկրի մասին մյուս գիտությունների հետ:	2	ՊԳ. 1,2,3,4
2.	Ուսմունք կենսոլորտի մասին:	Կենսոլորտ, նրա կառուցվածքը:	6	ՊԳ1., 2,3,4

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Արեալ հասկացությունը, արեալների տիպերը: Էկոհամակարգեր		
3.	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորա հասկացությունը, ֆլորայի տարածման աշխարհագրական օրինաչափությունները: Ֆիտոցենոզ:	4	ՊԳ. 1,2,3,4
4	Երկրագնդի բուսական զոնաները	Լայնակիւ զոնայականություն և վերընթաց գոտիականություն: Երկրագնդի բուսական զոնաները, դրանց բնութագիրը:	6	ՊԳ. 1,2,3,4
5	Ինտրազոնալ բուսականություն	Ինտրազոնալ բուսականության տարածման պատճառներն ու առանձնահատկությունները	2	ՊԳ. 1,2,3,4
6	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական շրջանացումը	Կենդանաաշխարհագրական շրջանացման սխեման: Կենդանաաշխարհագրական շրջանացման տարսոնոմետրիան: Կենդանաաշխարհագրական թագավորությունների բնութագրերը:,	6	ՊԳ. 1,2,3,4
	Ընդամենը		26	

11.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մասնակիություն	Գրականություն ¹⁰
1.	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Կենսոլորտ: Արեալ: Էկոհամակարգ:	2		ՊԳ. 2,3,4,5
2.	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորան, նրա տարածման վրա ազդեղ աշխարհագրական գործոնները, տարածման օրինաչափությունները:	4		ՊԳ. 2,3,4,5
3	Երկրագնդի բուսական զոնաները	Բուսաաշխարհագրական քարտեզների կազմում, սահմանների զատում	4		ՊԳ. 2,3,4,5
4	Ինտրագոնալ բուսականություն	Ինտրագոնալ բուսականության տարածման շրջանները: Քարտեզների կազմում:	2		ՊԳ. 2,3,4

¹⁰ Հատ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

5	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական շրջանացումը	Կենդանաաշխարհագրական շրջանացման քարտեզների կազմում:	4		ՊԳ. 2,3,4
	Ընդամենը		16		

11.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մտուցման ձևը	Գրականություն ¹¹
1.	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Կենսոլորտ: Արեալ: Էկոհամակարգ:	2		ՊԳ. 2,3,4
2.	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորան, նրա տարածման վրա ազդեղ աշխարհագրական գործոնները, տարածման օրինաչափությունները:	2		ՊԳ. 2,3,4
3	Երկրագնդի բուսական գոնաները	Բուսաաշխարհագրական քարտեզների կազմում, սահմանների զատում	4		ՊԳ. 2,3,4

¹¹ Հատ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4	Ինտրազոնալ բուսականություն	Ինտրազոնալ բուսականության տարածման շրջանները: Քարտեզների կազմում:	4		ՊԳ. 2,3,4
5	Երկրագնդի կենդանաշխարհագրական շրջանացումը	Երկրագնդի կենդանաշխարհագրական շրջանացումը	2		ՊԳ. 2,3,4
	Ընդամենը		14		

11.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ¹²	Ներկայացման ժամկետները	Սոուզման ձևը	Գրականություն ¹³
	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Կենսոլորտ: Արեալ: Էկոհամակարգ:		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՊԳ. 2,3,4
	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորան, նրա տարածման վրա ազդեղ աշխարհագրական գործոնները, տարածման օրինաչափությունները:		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՊԳ. 2,3,4

¹² Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹³ Հստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	Երկրագնդի բուսական գոնաները	Բուսաաշխարհագրական քարտեզների կազմում, սահմանների զատում		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՊԳ. 2,3,4
	Ինտրագոնալ բուսականություն	Ինտրագոնալ բուսականության տարածման շրջանները: Քարտեզների կազմում:		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՊԳ. 2,3,4

12. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹⁴

Ուսուրսի անվանումը	Ուսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Լսարան, փորձարարական դաշտ
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

¹⁴ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

13. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաշափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգաքննություններ) ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁵:

13.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաքաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգաքննություններ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

13.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ/ստուգաքննությունով:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

Ստուգաքննությունը ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ

¹⁵«Կանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.),

ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:¹⁶

13.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Կենսաշխարհությունը որպես գիտություն, նրա ուսումնասիրման խնդիրները, նպատակները, ներողմները:
2. Հասկացություն կենսոլորտի մասին: Կենսոլորտի կառուցվածքը, ֆունկցիաները, նյութերի շրջանառությունը կենսոլորտում:
3. Հասկացողություն կենսացենոզի մասին: Կենսացենոզի բնորոշ առանձնահատկությունները:
4. Ուսմունք արեալների մասին, տիպերը, արեալի քարտեզագրման եղանակները:
5. Էնդեմիզմ: Էնդեմիկ արեալներ: Ուժիկտներ:
6. Երկրի ֆլորայի ձևավորման փուլերը:
7. Արկտիկական անապատների գոնա:
8. Տունդրայի գոնայի առանձնահատկությունները:
9. Փշատերև անտառների գոնա՝ տայգա: Հյուսիսային Ամերիկայի և Եվրասիայի տայգան:
10. Խառը և լայնատերև անտառների գոնայի առանձնահատկությունները:
11. Հյուսիսային Ամերիկայի լայնատերև անտառների գոնա:
12. Եվրասիայի լայնատերև անտառների գոնա:
13. Հարավային Ամերիկայի լայնատերև անտառների գոնա:
14. Հարավային և Կենտրոնական Ամերիկայի խոնավ հասարակածային և արևադարձային անտառների գոնա:
15. Աֆրիկայի խոնավ հասարակածային և արևադարձային անտառների գոնա:
16. Ավստրալիայի արևադարձային և մերձարևադարձային անտառների գոնա:
17. Ավստրալիայի խոնավ հասարակածային անտառների գոնա:
18. Եվրասիայի խոնավ հասարակածային անտառների գոնա:
19. Ավստրալիայի սավաննաների գոնա:
20. Ավստրալիայի կոշտատերև արևադարձային և մերձարևադարձային անտառները և նորանտառները:
21. Հարավային Ամերիկայի մերձարևադարձային անտառները:
22. Աֆրիկայի նորանտառները և սավաննաները:
23. Պամպայի և պրերիաների բնութագիրը:
24. Պրերիաների ընդհանուր բնութագիրը
25. Եվրասիայի տափատանների առանձնահատկությունները:
26. Ինտրազոնալ բուսականության բնութագիրը:
27. Եվրասիայի անապատների գոնա:
28. Հյուսիսային Ամերիկայի անապատների և կիսանապատների գոնաները:
29. Աֆրիկայի հյուսիսային և հարավային անապատների նմանությունները և տարբերությունները:
30. Երկրագնդի ֆլորիստական շրջանացման սխեման:
31. Հղարկուիկական բազավորություն: Բորեալ Ենթաբազավորություն:
32. Հնագույն միջերկրածովյան Ենթաբազավորություն:
33. Մակարոնեզյան մարզի առանձնահատկությունները:
34. Միջերկրածովյան մարզի առանձնահատկությունները:
35. Սնորյան մարզի առանձնահատկությունները:
36. Պալեոտրոպիկական բազավորություն:
37. Աֆրիկյան Ենթաբազավորություն:
38. Մադագասկարյան Ենթաբազավորություն:
39. Հնդմալայան Ենթաբազավորություն:
40. Նորկալեդոնյան Ենթաբազավորություն:
41. Նեոտրոպիկական բազավորություն:
42. Կապի բազավորություն:
43. Ավստրալական բազավորություն:
44. Հղանատարկուիկական բազավորություն:
45. Գոտիականության հիմնական տիպերը արևադարձային և արտարևադարձային շրջանների լեռներում:

¹⁶ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

Ա) 1-ին ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացրում)

(1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի -----շաբաթվա ընթացրում)

- Ընդգրկված թեմաները.

1.

2.

3.....

- Ընդգրկված հարցեր.

1.

2.

3.....

Բ) 2-րդ ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 19-20 շաբաթվա ընթացրում)

(2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի -----շաբաթվա ընթացրում)

- Ընդգրկվող թեմաները.

1.

2.

3.....

- Ընդգրկված հարցեր.

1.

2.

3.....

45.1. Գնահատման չափանիշները¹⁷.

Գնահատումը կատարվում է ըստ բուհում գործող «[Ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաջլառման կանոնակարգեցում](#)» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից)

---

¹⁷ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝ 011401.00.6 ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

011401.01.6 ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԲԱԿԱԼԱՎՐ

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2024

Առկա ուսուցում

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/Բ – 238 Կենսաշխարհագրություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	26
			Սեմինար	-
			Լաբորատոր աշխատանք	14
			Գործնական աշխատանք	16
		68		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	Ծանոթանալ Երկրագնդի բուսաաշխարհագրական և կենդանաշխարհագրական տարածման օրինաչափություններին, կենսաշխարհագրական շրջանացման սխեմային::			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք ֆլորայի և ֆաունայի տարածման աշխարհագրական օրինաչափություններ:</i></p> <p style="text-align: center;">□</p> <p><i>Հմտություն Ձեռք է բերում տարձրի ֆլորայի և ֆաունայի ձևավորման պայմանների վերլուծության և զնահատման հմտություններ</i></p> <p style="text-align: center;">□</p> <p><i>Կարողունակություն Կարողանում է հետազոտել, գնահատել և վերլուծել բուսաաշխարհագրական և կենդանաաշխարհագրական օրինաչափությունները</i></p> <p style="text-align: center;">□</p> <p>Թեմա 1. Կենսաշխարհագրություն առարկան, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդները</p> <p>Թեմա 2 Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին:</p>			
Դասընթացի բովանդակությունը				

	<p>Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները</p> <p>Թեմա 3 Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին</p> <p>Թեմա 4 Երկրագնդի բուսական զոնաները</p> <p>Թեմա 5 Բնտրազոնալ բուսականություն</p> <p>Թեմա . 6. Երկրագնդի կենդանաաշխագրական շրջանացումը</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Պարտադիր- Ա.Գ. Գասպարյան,, Բույսերի աշխագրություն,,</p> <p>Հայկական ՍՍՀ ֆիզիկական աշխարհագրություն, խմբագրական կոլեգիա, Երևան, 1976թ</p> <p>Թախտաջյան Հայաստանի ֆլորան</p> <p>Լրացուցիչ- Հ. Այվազյան Հայաստանի բնաշխարհ, 2006</p>